

Analiza proračuna Općine Udbina

Furlan, Lucija

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Economics and Business / Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:148:943890>

Rights / Prava: [Attribution-NonCommercial-ShareAlike 3.0 Unported/Imenovanje-Nekomercijalno-Dijeli pod istim uvjetima 3.0](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-05**

Repository / Repozitorij:

[REPEFZG - Digital Repository - Faculty of Economics & Business Zagreb](#)

Sveučilište u Zagrebu
Ekonomski fakultet
Preddiplomski stručni studij
Poslovna ekonomija – smjer Računovodstvo i financije

ANALIZA PRORAČUNA OPĆINE UDBINA

Završni rad

Lucija Furlan

Zagreb, rujan 2023.

Sveučilište u Zagrebu

Ekonomski fakultet

Preddiplomski stručni studij

Poslovna ekonomija – smjer Računovodstvo i financije

ANALIZA PRORAČUNA OPĆINE UDBINA

A BUDGET ANALYSIS OF THE MUNICIPALITY OF UDBINA

Završni rad

Student: Lucija Furlan

JMBAG studenta: 0067630347

Mentor: Izv. prof. dr. sc. Martina Dragija Kostić

Zagreb, rujan 2023.

Sveučilište u Zagrebu
Ekonomski fakultet

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je završni/diplomski/poslijediplomski specijalistički rad, odnosno doktorski rad isključivo rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu, a što pokazuju korištene bilješke i bibliografija.

Izjavljujem da nijedan dio rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz necitiranog rada, te da nijedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za bilo koji drugi rad u bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

(mjesto i datum)

(vlastoručni potpis studenta)

SADRŽAJ

1. UVOD	1
1.1. Predmet i cilj rada	1
1.2. Struktura rada	1
2. POJMOVNO ODREĐENJE PRORAČUNA I SADRŽAJ PRORAČUNA	3
2.1. Načela proračuna	3
2.2. Sadržaj proračuna.....	6
2.3. Proračunska klasifikacija i izradba proračuna.....	9
3. PRORAČUN JEDINICA LOKALNE SAMOUPRAVE	12
3.1. Proračunski proces	13
3.1.1. Planiranje proračuna	13
3.1.2. Rasprava i prihvatanje proračuna	15
3.1.3. Izvršavanje proračuna	15
3.2. Vanjska i unutarnja revizija	17
3.2.1. Vanjska revizija.....	17
3.2.2. Unutarnja revizija i proračunski nadzor	18
4. ANALIZA PRORAČUNA OPĆINE UDBINA	20
4.1. Općenito o Općini Udbina	20
4.2. Opći dio proračuna Općine Udbina	21
4.2.1. Račun prihoda i rashoda.....	22
4.2.2. Račun financiranja	28
4.3. Posebni dio proračuna Općine Udbina.....	29
4.4. Prijedlog proračuna Općine Udbina za 2023. i projekcije za 2024. i 2025.....	29
4.5. Plan razvojnih programa	31
5. ZAKLJUČAK	33
LITERATURA	35
Popis slika	37
Popis tablica	38
Popis grafikona	39

1. UVOD

1.1. Predmet i cilj rada

Predmet ovog završnog rada je analiza proračuna Općine Udbine u razdoblju 2020.-2022. godine. Proračun je dokument koji sadrži planirane prihode i rashode u određenom razdoblju, i predstavlja financijski plan za fiskalnu godinu što uključuje razdoblje od 12 mjeseci od početka do kraja kalendarske godine.

Cilj ovog rada je pružiti detaljan uvid u proračun, te upoznati njegova obilježja i strukturu. Nadalje, bit će opisani prihodi i primitci, rashodi i izdaci te račun zaduženja i financiranja Općine Udbine u razdoblju 2020.-2022. godine. Analizom ovih financijskih podataka, bit će omogućeno bolje razumijevanje financijskog stanja Općine Udbine te planiranje budućih aktivnosti. Kroz provedbu ove analize proračuna, cilj je također identificirati ključne čimbenike koji utječu na prihode i rashode Općine Udbine. Na taj način, organizacija će biti u mogućnosti razviti strategije koje će optimizirati prihode, smanjiti rashode i poboljšati financijsku održivost. Proračun treba biti javno dostupan i lako razumljiv svim korisnicima kako bi se postigla efikasna uprava i povjerenje u financijski sustav. Kroz dubinsku analizu proračuna Općine Udbine, ovaj rad ima za cilj pružiti temelj za poboljšanja u financijskom upravljanju. Analiza prihoda, rashoda i računa zaduženja omogućit će bolje planiranje, trošenje i kontrolu financijskih resursa te će pomoći u ostvarenju ciljeva Općine Udbine na održiv i učinkovit način.

1.2. Struktura rada

Rad je podijeljen u tri cjeline. Prvi dio rada posvećen je analizi samog pojma proračuna. Glavni cilj proračuna je planiranje i kontrola financijskih resursa kako bi se ostvarili određeni ciljevi i potrebe. Proračun također može služiti kao mjerilo uspjeha organizacije jer se stvarni financijski rezultati mogu usporediti s planiranim. U prvom dijelu rada, također će biti obuhvaćene različite vrste proračuna.

Nakon prvog dijela rada koji analizira sam pojam proračuna, slijedi drugi dio rada koji se fokusira na proučavanju procesa proračuna jedinica lokalne samouprave, istražujući njegove unutarnje i vanjske revizije.

Ovaj dio rada analizira korake u procesu proračunavanja, istražuje načine na koje se prikupljaju, raspodjeljuju i nadziru javna sredstva unutar lokalnih zajednica. Posebna pažnja posvećuje se analizi unutarnjih revizijskih praksi koje omogućavaju jedinicama lokalne samouprave da ocijene svoje financijske postupke, identificirajući eventualne nepravilnosti i poboljšavajući sustav upravljanja sredstvima. Također, istražuje se uloga vanjske revizije koja osigurava neovisno ocjenjivanje financijskog stanja i postupaka. Nastoji se pružiti dublji uvid u važnost učinkovitog upravljanja javnim financijama na lokalnoj razini te istražiti načine unapređenja financijske transparentnosti, odgovornosti i održivosti u jedinicama lokalne samouprave.

Treći dio rada posvećen je analizi proračuna Općine Udbina. Ovaj dio rada pružit će detaljan pregled proračuna Općine Udbina u razdoblju 2020.-2022. godine. Prvo će biti opisan opći dio proračuna Općine Udbine koji uključuje prihode i rashode koji se primjenjuju na cijelu općinu. Analizirat će se kako se prikupljaju prihodi i na koji način se troše rashodi kako bi se ostvarili ciljevi i zadovoljile potrebe stanovnika Općine Udbina. Posebni dio proračuna odnosi se na specifične prihode i rashode koji su namijenjeni za određene projekte, sektore ili programe unutar općine. Analizom posebnog dijela proračuna, bit će moguće sagledati ulaganja i prioritete Općine Udbina u određenim područjima kao što su infrastruktura, obrazovanje, socijalna skrb i ostali sektori od interesa.

Kroz dubinsku analizu proračuna Općine Udbina dobit će se uvid u financijsko stanje općine, identificirati ključni faktori koji utječu na prihode i rashode te predložiti strategije za poboljšanje financijske održivosti i postizanje ciljeva Općine Udbina. Proces analize proračuna treba biti kontinuiran i prilagođen promjenama i potrebama Općine Udbina kako bi se ostvarili financijski ciljevi i osiguralo održivo financijsko funkcioniranje.

2. POJMOVNO ODREĐENJE PRORAČUNA I SADRŽAJ PRORAČUNA

"Proračun je glavni instrument fiskalne politike lokalnih jedinica vlasti čijim se prihodima osigurava financiranje planiranih rashoda u tijeku jedne ili više godina" (Bajo i Jurlina Alibegović, 2008., str. 216). Proračun je financijski dokument koji se izrađuje za svaku jedinicu lokalne ili područne samouprave, a u njemu se procjenjuju prihodi i primitci te utvrđuju rashodi i izdaci za određenu proračunsku godinu, koja je jednaka kalendarskoj. Lokalne jedinice obvezne su izraditi godišnji proračun, ali također trebaju izraditi i projekciju proračuna za razdoblje od tri godine. Proračun se donosi prije početka proračunske godine, te ga donosi predstavničko tijelo lokalne jedinice. (Bajo i Jurlina Alibegović, 2008.)

"Proračun lokalnih jedinica sastoji se od proračunskih korisnika i izvanproračunskih korisnika. Proračunski korisnici su tijela, ustanove, vijeća i manjinske samouprave i mjesna samouprava čiji se rashodi za zaposlene i materijalni rashodi financiraju iz proračuna lokalne jedinice" (Bajo i Jurlina Alibegović, 2008., str. 217). Izvanproračunski korisnici lokalnih jedinica su institucije koje zadovoljavaju tri kriterija. Prvi kriterij je da lokalna jedinica ima odlučujući utjecaj na njihovo upravljanje. Drugi kriterij je da izvor financiranja tih institucija bude namjenski prihod. Te treći kriterij je da te institucije budu evidentirane u registru korisnika proračuna. Konkretni primjeri izvanproračunskih korisnika su komunalna poduzeća, čiji su osnivači i većinski vlasnici lokalne jedinice, a financiraju se iz komunalne naknade koja se smatra namjenskim prihodom (Bajo i Jurlina Alibegović, 2008.).

2.1. Načela proračuna

"Proračun i financijski plan donosi se i izvršava u skladu s načelima jedinstva i točnosti, proračunske godine, višegodišnjeg planiranja, uravnoteženosti, obračunske jedinice, univerzalnosti, specifikacije, dobrog financijskog upravljanja i transparentnosti"(Proračun, b. d.). Moraju biti uravnoteženi tako da ukupni prihodi i primici pokrivaju ukupne rashode i izdatke.

Načelo jedinstva i točnosti

Načelo jedinstva i točnosti podrazumijeva da se u proračunu i financijskim planovima iskazuju svi prihodi i primici te rashodi i izdaci jedinica lokalne samouprave, kao i njihovih proračunskih i izvanproračunskih korisnika. Prihodi i primici koriste se za financiranje aktivnosti, projekata i

programa u visini utvrđenoj proračunom ili financijskim planom. Međutim, namjenski prihodi i primitci, kao i vlastiti prihodi, mogu se koristiti samo do visine uplaćenih ili prenesenih sredstava koje su im namijenjene. Namjenski prihodi obuhvaćaju doprinose, prihode za posebne namjene, pomoći, donacije i prihode od prodaje ili zamjene nefinancijske imovine proračunskog korisnika, koja nije stečena iz općih prihoda i primitaka. Također, naknade s naslova osiguranja su namjenski prihodi ako premija nije plaćena iz općih prihoda i primitaka. Namjenski primici odnose se na primanja od financijske imovine i zaduživanja čija je namjena utvrđena propisom ili ugovorom. Namjenski prihodi i primici uplaćuju se u proračun i čine njegov sastavni dio. Vlastiti prihodi proračunskih korisnika su prihodi koje proračunski korisnici ostvaruju obavljajući poslove na tržištu, u uvjetima tržišnog natjecanja. Ovi poslovi mogu biti obavljani i od strane drugih subjekata i izvan općeg proračuna (Zakon o proračunu, NN 144/21).

Načelo proračunske godine

Podrazumijeva proračunsku godinu u razdoblju od 12 mjeseci koje počinje 1. siječnja i završava 31. prosinca kalendarske godine. Svi prihodi i primici koji su uplaćeni na račun tijekom tog razdoblja smatraju se prihodom odnosno primitkom tekuće proračunske godine (Zakon o proračunu, NN 144/21). Proračun se donosi od strane predstavničkog tijela, za proračunsku godinu koja odgovara kalendarskoj, prije početka godine na koju se odnosi. U proračunu se planiraju sredstva koja će pokriti preuzete obveze iz prethodnih godina, kao i sredstva koja će biti utrošena za plaćanje obveza koje nastaju u tekućoj fiskalnoj godini za koju se proračun donosi (Proračun, b. d.).

Načelo višegodišnjeg planiranja

Načelo višegodišnjeg planiranja podrazumijeva da se proračun i financijski plan donose za tri proračunske godine. Oni se sastoje od plana za proračunsku godinu i projekcija za sljedeće dvije proračunske godine. Ovaj pristup omogućuje dugoročno planiranje i upravljanje resursima proračuna, uz uzimanje u obzir projekcija i očekivanja za buduće razdoblje (Proračun, b. d.).

Načelo uravnoteženosti

Proračun se mora održavati uravnoteženim, što znači da ukupan iznos prihoda i primitaka mora pokrivati ukupne rashode i izdatke. Ukoliko ukupni prihodi i primici nisu jednaki ukupnim rashodima i izdacima, državni proračun se uravnotežuje prijenosom sredstava iz prethodne godine ili prijenosom sredstava u sljedeću godinu. Proračun lokalnih i područnih samouprava

uravnotežuje se prenesenim viškom ili manjkom prihoda nad rashodima. U slučaju izvanrednih okolnosti tijekom proračunske godine, kada se rashodi i izdaci povećavaju ili prihodi i primici smanjuju, proračun i financijski plan moraju biti uravnoteženi putem novih prihoda i primitaka ili smanjenjem predviđenih rashoda i izdataka. Uravnoteženje proračuna i financijskog plana se provodi putem izmjena i dopuna proračuna i financijskog plana, pridržavajući se postupka za donošenje proračuna i financijskog plana (Zakon o proračunu, NN 144/21).

Načelo obračunske jedinice

"U proračunu, financijskim planovima i financijskim izvještajima iznosi se iskazuju u službenoj valuti Republike Hrvatske" (Zakon o proračunu, NN 144/21, Čl. 11.).

Načelo univerzalnosti

Načelo univerzalnosti propisuje da ukupni prihodi i primici trebaju pokrivati sve rashode i izdatke, osim ako postoje posebni zakoni ili odluke koje to drugačije određuju. Na primjer, prihodi od komunalne naknade mogu se koristiti isključivo za komunalne aktivnosti kao što su čišćenje i održavanje javnih površina, održavanje nerazvrstanih cesta, groblja i rasvjete. Određeni rashodi i izdaci financiraju se namjenskim приходima i primicima koji su određeni posebnim propisima. Sredstva dobivena od prodaje ili zamjene nefinancijske dugotrajne imovine, kao i nadoknade štete iz osiguranja, koriste se isključivo za kapitalne rashode (Proračun, b. d.).

Načelo specifikacije

Prihodi i primici proračuna i financijskog plana raspoređuju se prema ekonomskoj proračunskoj klasifikaciji, i moraju biti iskazani prema izvorima. S druge strane, rashodi i izdaci se raspoređuju prema proračunskim klasifikacijama (Proračun, b. d.).

Načelo dobrog financijskog upravljanja

Načelo dobrog financijskog upravljanja podrazumijeva da se sredstva koja su planirana u proračunu i financijskom planu koriste u skladu s nekoliko ključnih načela, kao što su ekonomičnost, učinkovitost i djelotvornost (Zakon o proračunu, NN 144/21).

Načelo transparentnosti

Načelo transparentnosti u financijskom planiranju podrazumijeva da proračun i financijski plan trebaju biti javno dostupni i objavljeni na vjerodostojan način (Zakon o proračunu, NN 144/21).

U skladu s tim, proračun, projekcija, kao i sve izmjene i dopune proračuna i projekcije, zajedno s odlukom o privremenom financiranju, trebaju biti objavljeni u službenom glasilu jedinice lokalne samouprave. Ovo osigurava da javnost ima mogućnost pregledati i razumjeti financijske planove i promjene u proračunu. Transparentnost u financijskom planiranju ima važnu ulogu u građanskom sudjelovanju i nadzoru nad javnim financijama (Malatestinić, 2011.).

Pravovremene informacije o trošenju javnog novca su ključne jer omogućavaju građanima bolje razumijevanje tog procesa. Kroz transparentnost u upravljanju javnim sredstvima, građani imaju priliku izraziti svoje mišljenje i prijedloge. Transparentnost sprječava korupciju, povećava povjerenje građana i potiče razvoj društva.

Ova načela su važna jer zajedno osiguravaju da proračunska sredstva budu pametno trošena i planirana. Pomažu organizacijama i vlastima da budu odgovorne i transparentne u upravljanju financijama te da bolje planiraju svoje budžete za sadašnjost i budućnost.

2.2. Sadržaj proračuna

Proračun se sastoji od općeg dijela, posebnog dijela i plana razvojnih programa. “Svi proračunski korisnici dužni su izraditi Opći i Posebni dio financijskog plana te obrazloženje Općeg i Posebnog dijela financijskog plana. Također, navedene proračunske dokumente korisnici su dužni objaviti na svojim Internet stranicama, a objavljuju ih po donošenju državnog proračuna od Hrvatskog sabora“ (Ministarstvo znanosti i obrazovanja, b. d.). Opći dio obuhvaća sve prihode i primitke lokalne jedinice, kao i sve rashode i izdatke za pojedine namjene. Ukoliko ukupni prihodi i primici ne pokrivaju ukupne rashode i izdatke, opći dio proračuna jedinice lokalne i područne samouprave može sadržavati preneseni višak ili preneseni manjak prihoda u odnosu na rashode (Zakon o proračunu, NN 144/21). Preneseni višak i preneseni manjak održavaju ravnotežu između prihoda i rashoda u proračunu. Preneseni višak nastaje kad se u jednoj godini prikupi više novca nego što se potroši, dok se preneseni manjak pojavljuje kad se potroši više nego što se prikupi.

Posebni dio proračuna čini plan rashoda i izdataka proračunskih korisnika koji su raspoređeni u tekuće i razvojne programe za tekuću proračunsku godinu. Plan razvojnih programa obuhvaća programe koji pridonose razvoju lokalne jedinice ili održavanju njezine imovine, a obično su

utvrđeni u srednjoročnom planu razvoja lokalne jedinice. Također, ovaj plan treba biti usklađen s prijedlogom financijskog plana. „Prijedlozi financijskih planova korisnika proračuna sadržavaju procjenu prihoda i primitaka prema izvorima financiranja te plan rashoda i izdataka prema proračunskim klasifikacijama, sve za trogodišnje razdoblje" (Bajo i Jurlina Alibegović, 2008., str. 217). Osnovni izvori financiranja lokalnih jedinica i njihovih korisnika nalaze se u Tablici 1.

Tablica 1. Osnovni izvori financiranja lokalnih jedinica i njihovih korisnika

OPĆI PRIHODI I PRIMITCI	Pritječu od poreza, imovine, administrativnih (upravnih) pristojbi, kazni, financijske imovine i zaduživanja te posebnim propisima (dio prihoda kojima nije utvrđena posebna namjena).
VLASTITI PRIHODI	Čine ih prihodi ostvareni obavljanjem poslova na tržištu.
PRIHODI ZA POSEBNE NAMJENE	Prihodi čije je korištenje i namjena utvrđeni posebnim propisima (npr. Komunalna naknada, vodni doprinos).
POMOĆI	Prihodi od inozemnih vlada i međunarodnih organizacija (pomoći iz EU), od drugih proračuna i ostalih subjekata unutar opće države (ostale pomoći).
DONACIJE	Prihodi su dobiveni od fizičkih osoba, neprofitnih organizacija, trgovačkih društava i ostalih subjekata izvan opće države.
PRIHODI OD PRODAJE NEFINANCIJSKE IMOVINE I NADOKNADE ŠTETE NA TEMELJU OSIGURANJA	Ostvaruju se prodajom ili zamjenom vlasništva lokalnih jedinica i od nadoknade štete osiguranja.
PRIMITCI OD PRODAJE NEFINANCIJSKE IMOVINE, UKLJUČIVŠI ZEMLJIŠTE	Čine ih nematerijalna imovina, zalihe i fiksna imovina (kao zgrade i drugi građevinski objekti te oprema) koja ima vrijednost veću od određenoga minimuma i čiji je vijek upotrebe duži od jedne godine.
NAMJENSKI PRIMITCI OD ZADUŽIVANJA	Ostvaruju se zaduživanjem čija je namjena utvrđena posebnim ugovorima ili propisima.

Izvor: Izrada autora prema Bajo, A. Jurlina Alibegović, D. (2008.), Javne financije lokalnih jedinica vlasti, Zagreb, Školska knjiga

Financijski plan sastoji se od proračunskih i izvanproračunskih korisnika. Financijski plan proračunskog korisnika sastoji se od plana za proračunsku godinu, koji obuhvaća financijske aktivnosti za tekuću godinu, zatim i projekcije za sljedeće dvije godine, koje pružaju dugoročni pregled financijskih planova. Financijski plan proračunskog korisnika sastoji se od općeg i posebnog dijela, kao i obrazloženja financijskog plana. Opći dio financijskog plana proračunskog korisnika obuhvaća nekoliko elemenata. To uključuje sažetak računa prihoda i rashoda, račun prihoda i rashoda, rashode poslovanja i rashode za nabavu nefinancijske imovine, rashode prema izvorima financiranja, rashode prema funkcijskoj klasifikaciji, sažetak računa financiranja te račun financiranja. Obrazloženje financijskog plana proračunskog korisnika sastoji se od dva dijela: obrazloženje općeg dijela i obrazloženje posebnog dijela financijskog plana (Ministarstvo znanosti i obrazovanja, b. d.).

Prihodi i primici proračuna moraju biti klasificirani prema ekonomskoj klasifikaciji i iskazani prema izvorima. Proračunski prihodi i primici uključuju kapitalne prihode, prihode od poslovanja i pomoći ili donacije. Kapitalni prihodi su prihodi od kapitalnih pomoći iz državnog ili županijskog proračuna, kao i institucija i tijela EU. Prihodi od poslovanja uključuju porezne i neporezne prihode. Pomoći ili donacije su također značajna stavka u proračunu lokalnih jedinica. To su donacije od pravnih i fizičkih osoba koje dolaze izvan općeg proračuna (Proračun, b. d.). Donacije su bitne jer su to novčana sredstva koja jedna državna ili lokalna jedinica prima od druge. Donacije su posebno značajne jer može koristiti ta sredstva za financiranje svojih projekata ili programa, bez obveze za vraćanjem ili nadoknadom tih sredstava. To pruža dodatnu fleksibilnost i podršku za ostvarivanje ciljeva i potreba lokalne zajednice.

Primici u proračunu mogu proizaći i iz financijske imovine i zaduživanja. Proračunski rashodi i izdaci obuhvaćaju sve planirane troškove. Rashodi i izdaci proračuna moraju biti klasificirani prema proračunskim klasifikacijama i uravnoteženi s prihodima i primicima. "U posebnom dijelu proračuna, planirani rashodi i izdaci raspoređeni su prema programima odnosno njihovim sastavnim dijelovima" (Proračun, b. d.).

2.3. Proračunska klasifikacija i izradba proračuna

Računski plan proračuna predstavlja sistem klasifikacija i numeričkih oznaka za sve vrste transakcija i događaja u proračunu, kao što su plaćanja, prihodi, amortizacija i gubitci. Ove transakcije klasificiraju se prema njihovoj ekonomskoj, zakonskoj ili računovodstvenoj prirodi (Bajo i Jurlina Alibegović, 2008., str. 224). "Prihodi, primici, rashodi i izdaci proračuna i financijskog plana iskazuju se prema proračunskim klasifikacijama" (Zakon o proračunu, NN 144/21, Čl. 16.). Postoje različite vrste proračunskih klasifikacija, uključujući organizacijsku, ekonomsku, funkcijsku, lokacijsku, programsku i izvore financiranja (Zakon o proračunu, NN 144/21).

Organizacijska klasifikacija je sustav koji prikazuje kako su proračunska sredstva raspoređena među lokalnim institucijama. Obuhvaća povezane skupine proračuna i proračunskih korisnika koji koriste odgovarajuća materijalna sredstva kako bi ostvarili postavljene ciljeve. *Ekonomska klasifikacija* sadrži podatke o prihodima i primitcima prema prirodnim vrstama, te rashodima i izdacima prema njihovoj ekonomskoj namjeni (Pravilnik o proračunskim klasifikacijama, NN 26/10). Prikazuje državne rashode u kategorijama kao što su plaće i nadnice, korištenje dobara i usluga, subvencije, dotacije, socijalne naknade i ostali izdaci. Ova klasifikacija je ključna za detaljnu analizu pojedinih proračunskih izdataka. *Funkcionalna klasifikacija* otkriva raspodjelu resursa proračuna prema različitim funkcijama i društveno- ekonomskim ciljevima. Omogućuje analizu oslanjanja na proračunske rashode prema pojedinim funkcijama, olakšava predviđanje budućih troškova i procjenu uspješnosti konkretnih programa unutar određenih funkcija. Također omogućuje usporedbu rashoda lokalnih jedinica između zemalja, neovisno o administrativnoj organizaciji ili jedinici koja izvodi te aktivnosti ili transakcije. *Programska klasifikacija* omogućuje usklađivanje proračunskih rashoda s definiranim ciljevima i rezultatima aktivnosti lokalnih jedinica i države. Ova klasifikacija se razlikuje od tradicionalne organizacijske klasifikacije koja se usredotočuje samo na pojedinačne stavke proračuna. Kroz programsku klasifikaciju, aktivnosti lokalnih jedinica se razvrstavaju prema programima, što dodatno pridonosi preglednosti i jasnoći proračuna (Bajo i Jurlina Alibegović, 2008.). *Lokacijska klasifikacija* u proračunskom sustavu sadrži rashode i izdatke koji su razvrstani za Republiku Hrvatsku i za inozemstvo. *Izvori financiranja* obuhvaćaju prihode i primitke iz kojih se podmiruju različiti rashodi i izdaci. Prihodi se planiraju, raspoređuju i iskazuju prema izvorima

iz kojih potječu, što omogućuje preglednost i transparentnost u praćenju financija. S druge strane, rashodi i izdaci se planiraju, izvršavaju i računovodstveno prate prema izvorima financiranja. Ovo znači da se svaki trošak ili izdatak evidentira i prati prema izvoru financiranja iz kojeg je podmiren (Pravilnik o proračunskim klasifikacijama, NN 26/10). Sve klasifikacije u proračunskom sustavu moraju biti utemeljene na jedinstvenom računskom planu.

Postoje dvije glavne tehnike izrade proračuna: proračun po stavkama i proračun po programima. Tradicionalni proračun, poznat i kao proračun po linijskim stavkama, prikazuje rashode prema organizacijskim i ekonomskim kategorijama. Ovaj proračun pruža jednostavan i jasan prikaz kako se koriste proračunska sredstva tijekom godine, te omogućuje pregled stavki rashoda proračunskih korisnika na temelju kojih predstavničko tijelo lokalne jedinice upravlja, nadzire i kontrolira provedbu proračuna. Međutim, osnovni nedostatak proračuna po stavkama je da se ne bavi ključnim ciljevima politike lokalne jedinice i njihovom povezanošću s proračunom, te ne istražuje najučinkovitiju kombinaciju inputa kako bi lokalna jedinica pružila kvalitetne usluge. "Kao primjer dobre prakse predlaže se izrada proračuna po programima ili po učinku, kojim se može procijeniti učinkovitost lokalnih jedinica u pružanju javnih dobara i usluga" (Bajo i Jurlina Alibegović, 2008., str. 228.).

Proračun po programima obuhvaća proces određivanja ciljeva za svakog korisnika proračuna i svaki program. Ovo uključuje pripremu strateških planova, planova učinka i evaluaciju programa. Unutar svakog programa prikazuju se detaljno razrađeni planirani prihodi i primici, kao i rashodi i izdaci, koji su podijeljeni prema vrstama prihoda, pojedinačnim programima proračunskih korisnika i godinama u kojima će biti teretni proračun. Svaki program mora imati opći cilj koji opisuje željene dugoročne rezultate programa i utvrđene prioritete, kao i posebne ciljeve. Posebni ciljevi su kratkoročni i pokazuju napredak lokalne jedinice u postizanju općeg cilja. Oni imaju jasno definirane vremenske rokove za provedbu i očekivane rezultate u usporedbi s općim ciljevima.

„Programsko planiranje može se definirati kao oblik planiranja po učinku te čini (Bajo i Jurlina Alibegović, 2008., str. 230.):

- klasifikacija transakcija lokalne jedinice po funkcijama i programima sukladno općim ili posebnim političkim ciljevima izvršnog tijela vlasti

- uspostavljanje pokazatelja učinka za svaki program i aktivnost
- mjerenje troškova tih aktivnosti i isporučenih izlaza (outputa)“.

Mjerenje učinka je važna komponenta programskog planiranja koja omogućuje procjenu efikasnosti programa ili aktivnosti proračunskog korisnika, te se u tu svrhu koriste pokazatelji ulaza, procesa, izlaza i ishoda. Pokazatelji uspješnosti igraju ključnu ulogu u praćenju godišnje provedbe programa i rezultata postignuća općih i posebnih ciljeva. Osnovni pokazatelji su: ulazi, izlazi, mjere efikasnosti i ishodi ili rezultati. Programski proračun i proračun po učincima imaju svrhu unapređenja procesa donošenja odluka i efikasnosti lokalnih jedinica. Višegodišnje planiranje proračuna, obično za razdoblje od tri do pet godina, obuhvaća predviđanje i planiranje izdataka. Predviđanje uključuje procjenu budućih proračunskih sredstava i potreba za trošenjem, dok planiranje podrazumijeva formuliranje cijena i politika. Da bi se ostvarilo povećanje fiskalne discipline lokalnih jedinica, što je i glavni cilj srednjoročnog planiranja, potrebno je ispuniti uvjete za srednjoročno proračunsko planiranje (Bajo i Jurlina Alibegović, 2008.).

3. PRORAČUN JEDINICA LOKALNE SAMOUPRAVE

Hrvatski sustav lokalne samouprave temelji se na principima autonomije vlasti, što podrazumijeva da lokalne jedinice imaju ekskluzivno pravo upravljati svojim područjem prema vlastitim propisima, te na principu supsidijarnosti, prema kojem se donošenje i izvršavanje odluka prepušta razini najbližoj građanima. Općine, gradovi i županije imaju specifične nadležnosti definirane općom klauzulom. To znači da općine i gradovi obavljaju zadatke lokalnog značaja, dok županije preuzimaju odgovornost za poslove regionalnog značaja koji nisu dodijeljeni državnim tijelima. Konkretno, općine i gradovi brinu o pitanjima kao što su urbanističko planiranje, komunalne usluge, socijalna skrb, osnovno obrazovanje te protupožarna i civilna zaštita (Hrvatska zajednica općina, b. d.). Lokalne jedinice samouprave uključuju općine i gradove, dok regionalne jedinice samouprave obuhvaćaju županije. Jedinice lokalne i područne samouprave imaju predstavnička i izvršna tijela: općinsko vijeće, gradsko vijeće i županijska skupština su predstavnička tijela, dok su općinski načelnik, gradonačelnik i župan izvršna tijela (Ministarstvo pravosuđa i uprave, b. d.).

Jedinica lokalne i područne samouprave ima prihode koje može slobodno koristiti unutar svog djelokruga. Financiraju se prihodima od poreza, pomoći te vlastitih i namjenskih prihoda, u skladu s posebnim propisima (Zakon o financiranju jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, NN 127/17). Prihodi jedinica samouprave moraju odgovarati obimu poslova koje obavljaju njihova tijela, u skladu sa zakonom. Osnovni financijski dokument za jedinice lokalne i regionalne samouprave je proračun, kroz koji se osiguravaju sredstva za obavljanje njihovih zadaća u okviru samoupravnog djelokruga. Općinski načelnik, gradonačelnik ili župan, kao ovlašteni predlagatelj, dužan je izraditi prijedlog proračuna i predstaviti ga predstavničkom tijelu unutar roka propisanog posebnim zakonom. Konačni proračun donosi predstavničko tijelo jedinice lokalne ili regionalne samouprave, sukladno odredbama posebnog zakona. Općine, gradovi i županije imaju obvezu transparentno objaviti podatke o trošenju proračunskih sredstava na svojim službenim internetskim stranicama, osiguravajući da ti podaci budu jednostavno dostupni i lako pretraživi (Zakon o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi, NN 123/17).

Nadalje su opisane ključne faze proračunskog procesa te istaknuta važnost unutarnjih i vanjskih revizija proračuna lokalnih jedinica.

3.1. Proračunski proces

Proces proračuna u lokalnim jedinicama uključuje skup pravila i koraka kojima se planira, donosi i izvršava proračun. Ovaj proces uključuje stalne pregovore između tijela lokalne vlasti, proračunskih korisnika i građana kako bi se donijele odluke o planiranim prihodima i rashodima tijekom jedne ili više godina. Obično traje više od tri godine. Proračunski proces se odvija kroz tri faze: prva je priprema prijedloga proračuna, druga obuhvaća predlaganje i odobrenje proračuna, te na kraju dolazi izvršenje (provođenje, nadzor i kontrola) proračuna (Bajo i Jurlina Alibegović, 2008.).

3.1.1. Planiranje proračuna

Planiranje proračuna lokalnih jedinica temelji se na mjerama fiskalne politike Vlade, makroekonomskim pokazateljima gospodarskog razvoja za trogodišnje razdoblje i gospodarskim pokazateljima lokalnih jedinica (Bajo i Jurlina Alibegović, 2008.). Planiranje proračuna lokalnih jedinica počinje krajem srpnja kada ministar financija županijama dostavi smjernice s osnovnim pokazateljima za izradu proračuna. Cilj je omogućiti županijama procjenu svog proračun i pružiti smjernice lokalnim vlastima na svom području (Marinac, 2016.). Smjernice ekonomske i fiskalne politike za trogodišnje razdoblje uključuju ciljeve, makroekonomska kretanja i fiskalnu politiku te smjernice za upravljanje javnim dugom. Vlada na temelju smjernica izrađuje upute za izradbu državnog proračuna i proračuna lokalnih jedinica.

Upute Vlade i Ministarstva financija sadržavaju (Bajo i Jurlina Alibegović, 2008., str. 239):

- ekonomske pokazatelje iz smjernica Vlade za trogodišnje razdoblje
- metodologiju izrade proračuna lokalnih jedinica
- metodologiju izrade prijedloga financijskog plana korisnika proračuna
- formulare.

Upute koje lokalne jedinice šalju svojim proračunskim korisnicima obuhvaćaju temeljne ekonomske smjernice, opis planiranih politika lokalne jedinice, ocjenu prihoda i rashoda te okvirni prijedlog opsega financijskog plana korisnika. Određivanje opsega financijskog plana za svakog korisnika, proračunskom korisniku olakšava izradu prijedloga financijskog plana, a prijedlog financijskog plana lokalne jedinice uključuje procjenu prihoda i primitaka, plan

rashoda i izdataka, detaljan financijski plan, plan razvojnih programa, radnih mjesta i nabave dugotrajne imovine (Bajo i Jurlina Alibegović, 2008.).

Upute koje lokalne jedinice šalju svojim proračunskim korisnicima igraju ključnu ulogu u definiranju ekonomske politike i financijskog planiranja, omogućujući tako transparentnost i usklađenost sa ciljevima lokalnih zajednica.

Okružnica za izradu planova proračuna lokalnih vlasti je bitan element lokalnih proračuna, omogućujući provedbu istih. Nakon dobivanja smjernica od Vlade i uputa za proračun te razvojnih smjernica od lokalnih uprava, upravno tijelo za financije i proračun donosi vlastite smjernice za proračun i dostavlja ih proračunskim korisnicima. Prijedlog ovih smjernica se izrađuje unutar odjela za proračun i financije, a konačnu odluku donosi poglavarstvo, slanjem tih smjernica proračunskim korisnicima i drugim korisnicima financiranim iz lokalnog proračuna. Ove smjernice obuhvaćaju rast prihoda i izdataka te postavljaju prioritete za sljedeće tri godine. Također, obuhvaćaju kretanja izdataka za zaposlene, troškove dobara i usluga, kapitalne izdatke po različitim sektorima, te potencijalno planirano zaduživanje. Nakon što prime smjernice, svi korisnici lokalnog proračuna dostavljaju svoje zahtjeve (financijske planove) za financiranje tekućih i kapitalnih izdataka odjelu za proračun i financije (Bajo i Jurlina Alibegović, 2008.). Na slici 1. nalazi se shema planiranja proračuna lokalnih jedinica.

Slika 1. Planiranje proračuna lokalnih jedinica

Izvor: Izrada autora prema Bajo, A. Jurlina Alibegović, D. (2008.), Javne financije lokalnih jedinica vlasti, Zagreb, Školska knjiga

Proračun se nadopunjuje odlukom o njegovom izvršavanju te projekcijama proračunske potrošnje za naredne tri godine. Iz proračuna bi trebalo jasno proizaći kolika su proračunska sredstva i na što će biti usmjerena. U cijelom procesu planiranja lokalnog proračuna ključnu ulogu ima odjel za financije i proračun lokalne jedinice (Bajo i Jurlina Alibegović, 2008.).

3.1.2. Rasprava i prihvaćanje proračuna

Postupak rasprave i prihvaćanja proračuna uključuje da izvršno tijelo lokalne jedinice dostavi svoj prijedlog proračuna predstavničkom tijelu. Odbori i pododbori unutar predstavničkog tijela, odgovorni za proračun, procjenjuju različite dijelove ukupnog programa javne potrošnje koji je predložilo izvršno tijelo. Upravni odjel za financije i proračun priprema nacrt prijedloga proračuna i projekciju proračunske potrošnje za naredne tri godine, te ih dostavlja poglavarstvu i povezanim tijelima na razmatranje i odobrenje. Prijedlog proračuna se analizira u odborima i komisijama poglavarstva. Poglavarstvo prihvaća prijedlog proračuna zajedno s odlukom o izvršavanju, i dalje ga predaje predstavničkom tijelu na usvajanje. Prijedlog proračuna, uključujući projekciju proračunske potrošnje za sljedeće tri godine, kao i odluka o izvršavanju, prolazi kroz raspravu u odborima i komisijama unutar predstavničkog tijela. Samo predstavničko tijelo lokalne vlasti analizira primjedbe i prijedloge tih odbora i komisija, prihvaća prijedlog, te ga šalje natrag poglavarstvu. Poglavarstvo razmatra zaključke, primjedbe i prijedloge predstavničkog tijela, te ukoliko su utemeljeni, integrira ih u konačni prijedlog proračuna. Nakon što poglavarstvo prihvati konačni prijedlog proračuna, taj prijedlog se predstavlja predstavničkom tijelu na konačno usvajanje. Nadležni organi unutar predstavničkog tijela i ovlašteni predlagatelji iz vijeća imaju ovlasti da predlože izmjene na završni prijedlog proračuna i odluke vezane za njegovo izvršenje (Bajo i Jurlina Alibegović, 2008.).

3.1.3. Izvršavanje proračuna

Nakon što je proračun usvojen od strane predstavničkog tijela, važno je obavijestiti korisnike proračuna o iznosima koji su im na raspolaganju. To će im omogućiti da detaljno planiraju svoje financijske korake i postave raspored trošenja sredstava. Stvarni troškovi korisnika proračuna moraju biti usklađeni s planiranim iznosima za svako tromjesečje ili drugo vremensko razdoblje koje odredi izvršna vlast. Odjel za financije i proračun dodjeljuje planirana sredstva korisnicima prema dogovorenom rasporedu, a iznos dodjele mora se obavijestiti svakom korisniku najmanje deset radnih dana prije početka relevantnog razdoblja (Marinac, 2016.).

Na lokalnoj razini, izvršavanje proračuna organizirano je na način da se proračunska sredstva dodjeljuju korisnicima proračuna, koji ih dalje raspoređuju za određene izdatke. Alternativno, izdatci se mogu direktno pokrivati iz proračuna, ovisno o vrsti plaćanja i subjektima koji koriste proračunska sredstva. Unutar određenih stavki proračuna za pojedine korisnike, moguće je prenamijeniti odobrena sredstva, ali samo uz odobrenje nositelja izvršne vlasti lokalne jedinice (općinskog načelnika, gradonačelnika ili župana) (Bajo i Jurlina Alibegović, 2008.).

Proračun mora biti uravnotežen, te ako tijekom godine dođe do promjena u izdacima ili prihodima, odnosno ako se primijeti značajno povećanje ili smanjenje istih, donosi se odluka o proračunskom rebalansu. U situacijama kad se pojave potrebe za promjenama, proračunski korisnici su dužni izraditi nove prijedloge financiranja. Ti prijedlozi mogu uključivati povećanje ili smanjenje iznosa za pojedine stavke. Nakon izrade tih prijedloga, oni se prosljeđuju predstavničkom tijelu na razmatranje i donošenje odluke, prije nego što se promjene stvarno provedu. Ako se na kraju godine na računima proračunskih korisnika pojavi višak sredstava, ti viškovi se moraju vratiti u lokalni proračun. U slučaju kada je višak rezultat transferiranih sredstava za određene svrhe, taj višak se obvezno mora koristiti za te iste svrhe. Također, preostali viškovi na računima lokalnih proračuna prenose se u sljedeću proračunsku godinu kako bi se osigurala kontinuirana financijska stabilnost (Bajo i Jurlina Alibegović, 2008.).

Pravilo obveznog korištenja viška transferiranih sredstava za iste svrhe, zajedno s prijenosom preostalih viškova na sljedeću proračunsku godinu, pruža važan okvir za odgovorno upravljanje lokalnim proračunima, osiguravajući efikasno iskorištavanje resursa.

Nakon završetka proračunske godine, lokalne jedinice sastavljaju izvješća i godišnji obračun o izvršavanju proračuna. „Godišnji obračun proračuna sadrži početno i završno stanje proračuna, objašnjena većih odstupanja, podatke o zaduživanju i upravljanju dugom te podatke o korištenju proračunskih pričuva i jamstvima izdanih tijekom godine“ (Marinac, 2016., str. 22.). Osim toga, uz godišnje izvješće, pripremaju i polugodišnja izvješća o ostvarenju proračuna.

"Polugodišnje izvješće o izvršenju proračuna i godišnjeg obračuna proračuna lokalne jedinice sadrži (Bajo i Jurlina Alibegović, 2008., str. 248.):

- prikaz ukupnih prihoda i primitaka, rashoda i izdataka
- račun financiranja

- obrazloženje ostvarenja prihoda i primitaka te rashoda i izdataka
- posebni dio proračuna - prikaz prihoda i primitaka te rashoda i izdataka proračunskih korisnika
- obrazloženje makroekonomskih pokazatelja te gospodarske i fiskalne politike u tekućoj proračunskoj godini
- izvješće o zaduživanju i upravljanju dugom
- izvješće o korištenju proračunskih zaliha, zajedno s obrazloženjem
- izvješće o jamstvima danima u proračunskoj godini, zajedno s obrazloženjem
- obrazloženje izvršenja programa".

"Mjerodavno upravno tijelo pregledava i usklađuje godišnje financijske planove korisnika, konsolidira ih te sastavlja konsolidirani godišnji obračun financijskog plana i godišnje izvješće za proteklu godinu" (Bajo i Jurlina Alibegović, 2008., str. 248.).

3.2. Vanjska i unutarnja revizija

Postoje dvije glavne vrste revizija financijskog poslovanja lokalnih jedinica. Vanjska revizija je naknadna provjera pravilnosti financijskog poslovanja i učinkovitosti lokalne jedinice, a provodi je Državni ured za reviziju. Internu kontrolu, poznatu kao prethodnu reviziju, obavljaju interni i proračunski nadzorni odjeli unutar lokalne jedinice. Njihova uloga je osigurati kontrolu ispravnosti upotrebe proračunskih sredstava i financijskog poslovanja tijekom godine (Bajo i Jurlina Alibegović, 2008.).

3.2.1. Vanjska revizija

Vanjska revizija, koja se provodi svake godine, obuhvaća reviziju pravilnosti i reviziju učinkovitosti proračuna lokalnih jedinica. Državni ured za reviziju ima Središnji ured u Zagrebu, te 20 područnih ureda raspoređenih u županijskim središtima. „Revizija proračuna lokalnih jedinica podrazumijeva reviziju pravilnosti i reviziju učinkovitosti. Zasada se uglavnom provode revizije pravilnosti, iako svaka revizija sadržava i elemente revizije učinkovitosti“ (Bajo i Jurlina Alibegović, 2008., str. 250.). Revizijski postupci uključuju provjeru ispravnosti primjene propisa prilikom planiranja, donošenja, izvršavanja proračuna i podnošenja financijskih izvješća. Lokalne jedinice sastavljaju izvješća o izvršenju proračuna i dostavljaju ih Državnom uredu za

reviziju dva puta godišnje. Nakon primitka izvješća i temeljem provedene revizije, ovlašteni državni revizori pripremaju izvješće o provedenoj reviziji koje se predaje predstavnicima i predstavničkom tijelu lokalne jedinice (Bajo i Jurlina Alibegović, 2008.).

3.2.2. Unutarnja revizija i proračunski nadzor

Unutarnja revizija je tijelo unutar proračunskih korisnika koje neovisno utvrđuje ostvarenje zadataka i funkcija, ukazuje na nepravilnosti i neusklađenost s propisima te predlaže poboljšanja. Unutarnja revizija uključuje planiranje, utvrđivanje sustava revizije, procjenu kontrola, testiranje unutarnjih kontrola, analizu revizijskih nalaza i praćenje implementacije preporuka. Jedinica za unutarnju reviziju obavlja revizije prema strateškom planu za tri godine, godišnjem planu i planu pojedinačnih revizija. Strateški plan unutarnje revizije usklađuje se svake godine, a planovi za pojedinačne revizije kreiraju se na temelju strateškog plana za kalendarsku godinu (Bajo i Jurlina Alibegović, 2008.).

Proračunski nadzor je proces inspekcijskog nadzora koji se provodi radi ocjene zakonitosti, svrhovitosti i pravodobnosti korištenja proračunskih sredstava. Obuhvaća i provjeru pravodobnosti i potpunosti naplate prihoda i primitaka koje su u nadležnosti proračunskih korisnika, kao i jedinica lokalne i područne samouprave. Ovaj nadzor također uključuje provjeru pridržavanja i primjene zakona i drugih propisa koji imaju utjecaj na proračunska sredstva, kao i sredstva koja dolaze iz drugih izvora, bilo da se radi o prihodima/primicima, rashodima/izdacima, povratima, imovini ili obvezama. „Proračunski nadzor obuhvaća nadzor računovodstvenih, financijskih i ostalih poslovnih dokumenata te pregled poslovnih prostorija, zgrada, predmeta, robe i drugih stvari u skladu sa svrhom inspekcijskog nadzora“ (Zakon o proračunu, NN 144/21, Čl. 145.) Inspektor za proračunski nadzor obavezan je dostaviti pisano obavijest proračunskom korisniku o početku nadzora, kao i o predmetu i razdoblju nadzora.

„Ciljevi proračunskog nadzora su (Bajo i Jurlina Alibegović, 2008., str. 253.):

- utvrđivanje zakonitog, svrhovitog i pravodobnog korištenja proračunskih sredstva
- sprječavanje zlouporaba proračunskih sredstava, pogrešnog upravljanja, nepravilnosti i prijevara
- provjera pravilnosti primjene zakona te donesenih propisa i akata

- prikupljanje pouzdanih i vjerodostojnih financijskih i drugih podataka te njihovo pravodobno dostavljanje mjerodavnim tijelima
- unaprjeđenje djelatnosti i poslovanja subjekata nadzora“.

Slika 2. Sektor za financijski i proračunski nadzor

Izvor: Ministarstvo financija, Proračunski nadzor, <https://mfin.gov.hr/istaknute-teme/nadzorne-aktivnosti/proracunski-nadzor-594/594>, (datum pristupanja: 20.08.2023.)

U okviru Ministarstva financija, u Upravi za financijsko upravljanje, unutarnju reviziju i nadzor, organiziran je Sektor za financijski i proračunski nadzor. Taj sektor odgovoran je za provođenje zadaća propisanih zakonom u vezi s financijskim i proračunskim nadzorom (Ministarstvo financija, b. d.). Shema ovog sektora je vidljiva na slici 2.

4. ANALIZA PRORAČUNA OPĆINE UDBINA

4.1. Općenito o Općini Udbina

Općina Udbina je jedinica lokalne samouprave koju čine Načelnik Općine Udbina i Općinsko vijeće Udbine. Ovlaštenja i dužnosti podijeljeni su između Općinskog vijeća kao predstavničkog tijela te Načelnika kao izvršnog tijela. Općinsko vijeće ovlašteno je za donošenje odluka, akata i dokumenata koji se donose za potrebe građana i unaprjeđenja kvalitete života. Općina Udbina brine o potrebama i interesima građana u području predškolskog odgoja, osnovnog obrazovanja, primarne zdravstvene zaštite, kulture, tjelesne kulture i sporta. Nadalje, kao jedinica lokalne samouprave potiče aktivnosti udruga građana i razvoj civilnog društva kako bi poboljšala kvalitetu života te očuvala tradicionalne posebnosti i lokalne običaje. Uz sve to, Općina Udbina obavlja sve poslove kako bi potaknula gospodarski i društveni razvoj teritorija. Jedna od ključnih aktivnosti Općine je usmjerena prema prostornom i urbanističkom planiranju te uređenju naselja. Ovim se aktivnostima ističe važnost očuvanja prirodne baštine, povijesnih, kulturnih i graditeljskih naslijeđa. Glavni fokus je na provedbi mjera koje unapređuju konkurentnost gospodarstva, te u skladu s tim, Općina provodi zadatke usmjerene na podršku poduzetničkim aktivnostima i stvaranju uvjeta za razvoj gospodarske djelatnosti. Također, uspostavlja suradnju s drugim jedinicama lokalne samouprave i njihovim zajednicama (Općina Udbina, 2015.).

Naporima Općine Udbina u brizi o potrebama građana, očuvanju kulturne baštine i poticanju gospodarskog razvoja, zajedno s aktivnom suradnjom s drugim lokalnim jedinicama, općina stvara prosperitetno i održivo okruženje. To pomaže Općini Udbina ostvariti svoju misiju unaprjeđenja života građana i zajednice te stvaranju pozitivne budućnosti za svoje stanovnike.

Udbina je administrativno središte lokalne samouprave, smješteno na magistrali Zagreb – Split, gotovo jednako udaljeno od oba grada. Prostor Općine Udbina na sjeveru graniči s Općinom Plitvička jezera, na sjeveroistoku s Bosnom i Hercegovinom, na istoku s Općinom Donji Lapac, na jugu sa Zadarskom županijom, a jugozapadu s Općinom Lovinac, te na zapadu Gradom Gospić. Površina ove ličke Općine iznosi čak 683 km², po čemu je treća u Hrvatskoj, no naseljava je samo 1.874 stanovnika, što znači da na 1 km² živi 2,5 stanovnika. Kao jedinica lokalne samouprave obuhvaća središnje naselje Udbina i 25 naselja koja čine Općinu. Samo naselje smješteno je na nadmorskoj visini od 830 m, a važno je napomenuti da je Udbina na

drugom mjestu u Hrvatskoj po broju sunčanih dana, odmah nakon Hvara (Općina Udbina, 2015.). Na području Udbina nalaze se važne institucije poput dječjeg vrtića Medo, Osnovne škole kralja Tomislava, te kao zdravstvene institucije ordinacija s liječnikom opće medicine i stomatologom (organizacijski pripadaju Domu zdravlja Korenica), Dom za starije i nemoćne osobe i Centar za pomoć u kući Udbina. Općinu okružuju prekrasni planinski vrhovi, među kojima se ističu Ozeblin (1657 m - najveći vrh Plješevice i treći u Hrvatskoj), Rudi Lisac (1608 m), Kremen (1591 m), V. Rteševno (1390 m), Veliki Brusnić (1371 m), Javornik (1370 m), Komača (1177 m) i Mirkača (1131 m). Sve ove netaknute planine pružaju izvrsne mogućnosti za razvoj različitih oblika turizma poput planinarenja, seoskog turizma, lova, ekoturizma i drugih. Najveće bogatstvo ovog kraja je Krbavsko polje, smješteno podno naselja Udbina. Ovo polje obuhvaća više od 5000 ha obradivog zemljišta pogodnog za raznoliku poljoprivrednu proizvodnju. Značajni su i ponori rijeke Krbavice, kao i Murtino jezero. Krbavsko polje okruženo je prostranim pašnjacima koji omogućuju intenzivno stočarstvo, čime se njeguje vjekovna tradicija ovog kraja. Udbina se nalazi u blizini Nacionalnog parka Plitvička jezera, Nacionalnog parka Sjeverni Velebit, Nacionalnog parka Una i Parka prirode Velebit. Zahvaljujući prirodnim bogatstvima okolice, dobroj prometnoj povezanosti, te blizini četiri nacionalna parka i mora, Udbina ima izuzetne mogućnosti za razvoj različitih oblika turizma (Službena stranica Općine Udbina, b. d.).

4.2. Opći dio proračuna Općine Udbina

Kao što je već spomenuto, Opći dio proračuna obuhvaća sve prihode i primitke, te rashode i izdatke lokalne jedinice. Sastoji se od Računa prihoda i rashoda te Računa financiranja. U slučaju da ukupni prihodi ne pokrivaju ukupne rashode, stvara se preneseni višak ili manjak u odnosu na rashode.

Tablica 2. Proračun Općine Udbina u razdoblju od 2020. do 2022. godine

	2020.	2021.	2022.
Ukupni prihodi i primici	10.970.661,11	16.246.462,73	10.464.819,26
Ukupni rashodi i izdaci	8.385.435,06	13.020.643,90	9.563.123,85
Višak/ manjak	2.585.226,05	3.225.818,83	901.695,41

Izvor: Izrada autora prema Godišnjim izvještajima o izvršenju proračuna Općine Udbina od 2020. do 2022., <https://www.udbina.hr/proracun.php>, (datum pristupanja: 23.08.2023.)

U tablici 2. prikazano je kretanje prihoda i rashoda za razdoblje od 2020. do 2022. godine. Primijećen je značajan rast prihoda i rashoda u 2021. u usporedbi s 2020. godinom. Tijekom tog razdoblja, prihodi su se povećali za otprilike 5 milijuna kuna, zahvaljujući financijskoj podršci iz inozemstva i subjekata unutar općeg proračuna. Između 2020. i 2022. godine bilježe se fluktuacije u ostvarenim viškovima, s najvećim viškom od 3.225.819 kuna ostvarenim 2021. godine. Kako bi se bolje razumjeli financijski podatci iz Tablice 2., u idućim poglavljima analizirati će se pojedini prihodi i pojedini rashodi.

4.2.1. Račun prihoda i rashoda

Tablica 3. Račun prihoda Općine Udbina u razdoblju od 2020. do 2022. godine

Račun / opis	Izvršenje 2020.	Izvršenje 2021.	Izvršenje 2022.
6 Prihodi poslovanja	10.682.067,21	15.961.563,07	10.386.687,71
61 Prihodi od poreza	3.684.511,21	1.401.437,77	2.476.474,58
63 Pomoći iz inozemstva i od subjekata unutar općeg proračuna	2.171.175,11	8.627.958,67	4.060.619,69
64 Prihodi od imovine	2.323.379,28	2.282.397,59	1.662.133,45
65 Prihodi po posebnim propisima	2.489.841,66	3.609.161,35	2.143.670,55
66 Prihodi od prodaje proizvoda i robe te pruženih usluga i prihodi od donacija	410,35	24.000,00	24.000,00
68 Kazne, upravne mjere i ostali prihodi	12.749,60	16.607,69	19.789,44
7 Prihodi od prodaje nefinancijske imovine	288.593,90	284.899,66	78.131,55

Izvor: Izrada autora prema Godišnjim izvještajima o izvršenju proračuna Općine Udbina od 2020. do 2022., <https://www.udbina.hr/proracun.php>, (datum pristupanja: 23.08.2023.)

Prihodi i primici proračuna Općine Udbina sastoje se od prihoda poslovanja i prihoda od prodaje nefinancijske imovine. Prihode poslovanja čine prihodi od poreza, pomoći iz inozemstva i ostalih subjekata, prihodi od imovine, prihodi po posebnim propisima, prihodi od pruženih usluga i od donacija, te kazne, upravne mjere i ostali prihodi.

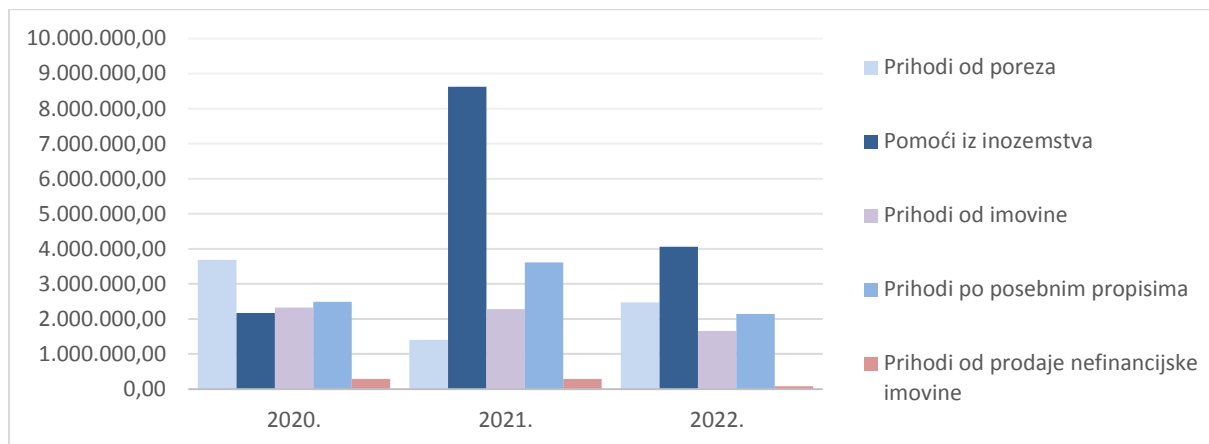
U Tablici 3. vidljivo je da su od 2020. do 2022. godine prihodi poslovanja doživjeli značajne promjene. U 2021. godini, ukupni prihodi poslovanja su porasli za značajnih 49,4% u odnosu na 2020. dosegnuvši 15.961.563 kn. Taj rast je djelomično potaknut udjelom pomoći iz inozemstva, koji su činili 54,0% prihoda poslovanja. Kapitalne pomoći igrale su ključnu ulogu predstavljajući 43,0% ukupnih pomoći, većinom temeljem prijenosa iz EU sredstava za projekt Rekonstrukcija vatrogasnog doma.

Prihodi od poreza smanjeni su za 61,96% u usporedbi s prošlom godinom, dok su prihodi od imovine ostali na razini prethodne godine. Čak 78,0% prihoda od imovine dolazi od zakupa poljoprivrednog zemljišta u vlasništvu Republike Hrvatske, sukladno Programu utroška sredstava od zakupa istog. Osim toga, prihodi po posebnim propisima su porasli za 45,0%, a rezultat tome je značajni porast prihoda od komunalne naknade.

U 2022. godini, ukupni prihodi poslovanja su se smanjili za 33,22% i iznosili su 10.386.688 kn. Pomoći iz inozemstva i ostalih subjekata umanjili su za 51,36% u odnosu na 2021. godinu, no unatoč tome, ove pomoći i dalje čine najveći udio prihoda poslovanja od čak 39,09%. Smanjenje prihoda dogodilo se zbog završetka provedbe projekta "Zaželi", koji je prethodno primio pomoć putem EU sredstava. Također, u prethodnoj godini je evidentiran predujam za realizaciju EU projekta Rekonstrukcija vatrogasnog doma.

Prihodi po posebnim propisima su u odnosu na 2021. godinu niži za 38,31%, što proizlazi iz smanjenja prihoda od komunalne naknade za 53,04%. U prethodnoj godini su u promatranom razdoblju zabilježeni značajni prihodi od komunalne naknade kroz ovršne postupke. Osim toga, vrijedi spomenuti da su prihodi od donacija u oba razdoblja iznosili 24.000 kn i dolazili su od fizičkih osoba za izradu izmjena prostornog plana.

Grafikon 1. Udio prihoda i primitaka u ukupnom ostvarenju proračuna Općine Udbina 2020. - 2022.

Izvor: Izrada autora prema Godišnjim izvještajima o izvršenju proračuna Općine Udbina od 2020. do 2022., <https://www.udbina.hr/proracun.php>, (datum pristupanja: 24.08.2023.)

Na grafu 1. u promatranom razdoblju od 2020. do 2022. godine primjećuju se značajne varijacije u prihodima. U 2020. godini ističu se prihodi od poreza, dosegnuvši iznos od 3.684.511 kn. No, već sljedeće godine, u 2021., najveći prihod dolazi iz pomoći iz inozemstva sa 8.627.959 kn. U 2022. godini, taj se iznos smanjio na 4.060.620 kn, no i dalje predstavlja značajnu stavku. Za 2020. i 2021. godinu slijede prihodi po posebnim propisima kao drugi najveći prihod, međutim u 2022. godini primjećuje se promjena, kada se kao drugi najveći prihod ponovno ističu prihodi od poreza. Najmanji prihodi tijekom cijelog trogodišnjeg razdoblja su prihodi od prodaje nefinancijske imovine. Oni su ostali niski i gotovo nepromijenjeni u 2020. i 2021. godini, no 2022. godine zabilježen je značajan pad, spuštajući se na samo 78.131 kn.

Pored prihoda, ključan je i uvid u rashode poslovanja. Rashodi i izdaci proračuna sastoje se od rashoda poslovanja i rashoda za nabavu nefinancijske imovine. Rashodi poslovanja sastoje se od više elemenata: rashodi za zaposlene, materijalni rashodi, financijski rashodi, subvencije, pomoći dane u inozemstvo, naknade građanima i kućanstvima na temelju osiguranja te ostali rashodi. Analiza računa rashoda pomaže donositeljima odluka da identificiraju područja gdje je moguće uštedjeti, optimizirati resurse i bolje planirati buduće financijske aktivnosti općine.

Tablica 4. Račun rashoda Općine Udbina u razdoblju od 2020. do 2022. godine

Račun / opis	Izvršenje 2020.	Izvršenje 2021.	Izvršenje 2022.
3 Rashodi poslovanja	5.318.308,65	8.727.118,07	5.265.155,96
31 Rashodi za zaposlene	2.350.052,87	3.621.681,63	1.785.437,60
32 Materijalni rashodi	2.063.365,13	3.527.926,02	2.203.424,42
34 Financijski rashodi	65.658,45	470.735,13	39.537,91
35 Subvencije	161.100,00	238.062,06	319.903,00
36 Pomoći dane u inozemstvo i unutar općeg proračuna	22.000,00	25.000,00	6.500,00
37 Naknade građanima i kućanstvima na temelju osiguranja i druge naknade	259.778,67	292.986,35	237.659,13
38 Ostali rashodi	396.353,53	550.726,88	672.693,90
4 Rashodi za nabavu nefinancijske imovine	3.067.126,41	4.293.525,83	4.297.967,89
42 Rashodi za nabavu proizvedene dugotrajne imovine	2.722.775,00	4.197.765,62	3.952.828,32
45 Rashodi za dodatna ulaganja na nefinancijskoj imovini	344.351,41	95.760,21	3.368,13

Izvor: Izrada autora prema Godišnjim izvještajima o izvršenju proračuna Općine Udbina od 2020. do 2022., <https://www.udbina.hr/proracun.php>, (datum pristupanja: 24.08.2023.)

U Tablici 4. vidljiv je račun rashoda Općine Udbina u razdoblju od 2020. Do 2022. godine, te značajne promjene u poslovanju. U 2021. primjetan je značajan rast ukupnih rashoda za 64,1% u odnosu na 2020. godinu, što ukazuje na povećane troškove u toj godini. Posebno je zapažen porast rashoda za zaposlene od 54,1%. Materijalni rashodi također su zabilježili veliki skok od 71,0%, što može ukazivati na veće troškove sirovina ili resursa. S druge strane, u 2022. je zabilježen pad ukupnih rashoda od 36,62%, što može ukazivati na optimizaciju poslovanja ili

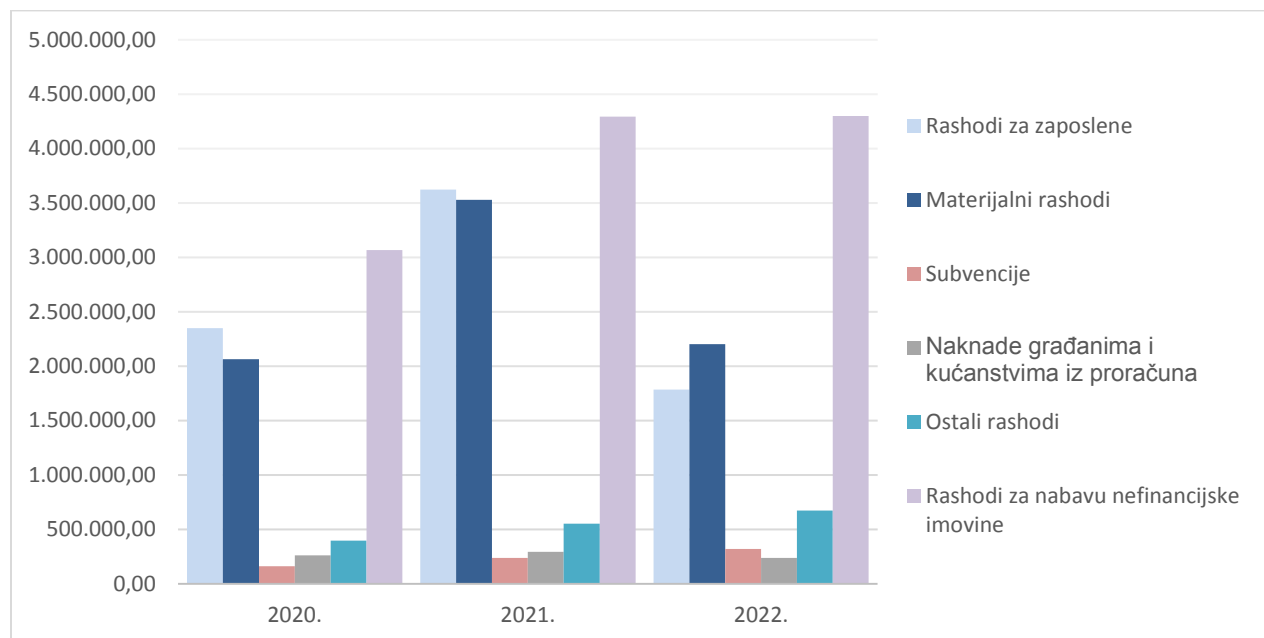
smanjenje troškova. Smanjenje rashoda za zaposlene i materijalnih rashoda u 2022. dodatno potvrđuje ovu činjenicu.

Subvencije Općine Udbina namijenjene su komunalnom poduzeću Kraljevac d.o.o. i poljoprivrednicima. Promatranjem iznosa subvencija kroz tri godine, primjećuje se kontinuirani rast. U 2020. godini subvencije su iznosile 161.100,00 kn, u 2021. taj iznos se povećao na 238.062,06 kn, te već u 2022. subvencije su iznosile čak 319.903,00 kn, što predstavlja značajan rast potpore. Ovaj značajan rast ukazuje na moguće promjene u politikama podrške ili potrebu za jačom financijskom potporom u ovim sektorima tijekom tog vremenskog razdoblja.

Pomoći koje su pružene inozemstvu i unutar općeg proračuna, fokusiraju se na prijenos sredstava Domu zdravlja Korenica za održavanje zgrade ambulante na Udbini. Iako su iznosi između 2020. i 2021. približno jednaki, s rastom od otprilike 13%, primjećuje se značajan pad u 2022., što čini oko 70% smanjenja u odnosu na prethodne godine. Naknade građanima i kućanstvima u 2021. su porasle za 12,8% u odnosu na 2020. godinu, no u 2022. su pale za 18,9%. Ovaj pad je rezultat promjene načina evidentiranja rashoda za troškove stanovanja koji se financiraju iz državnog proračuna. Ove naknade uključuju različite potpore kao što su pomoći u novcu i naravi, podmirenje troškova stanovanja socijalno ugroženim građanima, pomoć u kući za starije i nemoćne osobe, stipendije učenicima i studentima te naknade za novorođenčad.

Što se tiče rashoda za nabavu nefinancijske imovine, primjetan je značajan rast. U 2020. ti rashodi su činili 23,5% ukupnih troškova i izdataka, u 2021. porasli su na 33%, a zatim značajno skočili na 46% u 2022. godini. Većina ulaganja je usmjerena prema građevinskim objektima, uključujući obnovu zgrade Vatrogasnog doma Udbina, ulaganje u ceste i prometne objekte te ulaganje u ostale građevinske objekte. Nakon iznenadnog porasta rashoda u 2021., tvrtka je uspjela ostvariti impresivno naglo smanjenje troškova u 2022. godini demonstrirajući njihovu sposobnost prilagodbe dinamičnim poslovnim uvjetima.

Grafikon 2. Udio rashoda i izdataka u ukupnom ostvarenju proračuna Općine Udbina od 2020. do 2022. godine

Izvor: Izrada autora prema Godišnjim izvještajima o izvršenju proračuna Općine Udbina od 2020. do 2022., <https://www.udbina.hr/proracun.php>, (datum pristupanja: 24.08.2023.)

Na grafu 2. nalazi se prikaz udjela rashoda i izdataka Općine Udbina od 2020. Do 2022. godine. Tijekom ovog trogodišnjeg razdoblja, vidljivo je da su rashodi vezani za nabavu nefinancijske imovine najveći rashodi. Što se tiče rashoda poslovanja, najveći rashodi bili su rashodi za zaposlene i materijalni rashodi. U 2020. i 2021. godini, rashodi za zaposlene su bili najznačajniji, što ukazuje na to da je Općina tijekom tih godina ulagala veliki dio sredstava u svoje osoblje. Materijalni rashodi bili su drugi najveći trošak u 2020. i 2021. godini, ali su preuzeli vodeću ulogu u 2022. godini. To može ukazivati na promjenu strategije ili poslovne dinamike koja je zahtijevala veće ulaganje u materijale ili sirovine.

Ovo može sugerirati da je Općina promijenila svoju strategiju ili način poslovanja u 2022. godini, možda usmjeravajući više resursa prema nabavi materijala ili sirovina radi nekog novog projekta ili aktivnosti. Graf 2. pruža uvid u to kako su se prioritete troškova mijenjali unutar Općine Udbina tijekom tri godine.

4.2.2. Račun financiranja

U Računu financiranja bilježe se primitci od financijske imovine i zaduživanja te izdaci za financijsku imovinu, otplatu kredita i zajmova. Tijekom ovog trogodišnjeg razdoblja nije bilo primitaka od zaduživanja, ali primijećeni su izdaci za otplatu zajma u sljedećim iznosima: 356.962,14 kn u 2020., 251.986,51 kn u 2021. te 180.476,19 kn u 2022. godini. Navedena zaduživanja odnose se na otplate dugoročnih kredita iz prethodnog razdoblja preuzetih od kreditnih institucija. Smanjenje izdataka za otplatu zajma tijekom tri godine sugerira da je Općina Udbina uspješno smanjivala svoj dug s obzirom na postignute otplatne planove. Unatoč nedostatku primitaka financijskog zaduživanja, Općina Udbina ostvarila je proračunski suficit tijekom sve tri godine promatranog razdoblja, kako je vidljivo u priloženoj Tablici 5. Ovaj pozitivan financijski rezultat može ukazivati na učinkovito upravljanje proračunskim sredstvima i racionalno vođenje financijskih aktivnosti.

Tablica 5. Račun financiranja

Račun / opis	Izvršenje 2020.	Izvršenje 2021.	Izvršenje 2022.
A. RAČUN PRIHODA I RASHODA			
6 Prihodi poslovanja	10.682.067,21	15.961.563,07	10.386.687,71
7 Prihodi od prodaje nefinancijske imovine	288.593,90	284.899,66	78.131,55
UKUPNI PRIHODI	10.970.661,11	16.246.462,73	10.464.819,26
3 Rashodi poslovanja	5.318.308,65	8.727.118,07	5.265.155,96
4 Rashodi za nabavu nefinancijske imovine	3.067.126,41	4.293.525,83	4.297.967,89
UKUPNI RASHODI	8.385.435,06	13.020.643,90	9.563.123,85
VIŠAK / MANJAK	2.585.226,05	3.225.818,83	901.695,41
B. RAČUN ZADUŽIVANJA / FINANCIRANJA			
8 Primici od financijske imovine i zaduživanja	0,00	0,00	0,00
5 Izdaci za financijsku imovinu i otplate zajmova	356.962,14	251.986,51	180.476,19
NETO ZADUŽIVANJE	-356.962,14	-251.986,51	-180.476,19
VIŠAK / MANJAK IZ PRETHODNE(IH) GODINE KOJI ĆE SE POKRITI / RASPOREDITI	2.548.942,37	4.770.208,56	7.792.571,60
VIŠAK / MANJAK + NETO ZADUŽIVANJE / FINANCIRANJE + KORISTENO U PRETHODNIM GODINAMA			
REZULTAT GODINE	4.777.206,28	7.744.040,88	8.513.790,82

Izvor: Izrada autora prema Godišnjim izvještajima o izvršenju proračuna Općine Udbina od 2020. do 2022., <https://www.udbina.hr/proracun.php>, (datum pristupanja: 26.08.2023.)

4.3. Posebni dio proračuna Općine Udbina

Kao što je ranije spomenuto, posebni dio proračuna čini plan rashoda i izdataka proračunskih korisnika koji su raspoređeni u tekuće i razvojne programe za tekuću godinu. Rashodi i izdaci u posebnom dijelu se iskazuju raspoređeni po programima, odnosno aktivnostima i projektima.

Slika 3. Rashodi i izdaci unutar posebnog dijela proračuna Općine Udbina 2021. i 2022. godine

		Izvršenje 2021	Izvršenje 2022
UKUPNO RASHODI I IZDATCI		13.272.630,41	9.743.600,04
Razdjel	001 IZVRŠNA I PREDSTAVNIČKA TIJELA	2.562.809,83	856.165,45
Glava	00101 IZVRŠNO TIJELO	2.369.990,10	725.731,83
Glava	00102 VIJEĆE SRPSKE NACIONALNE MANJINE U OPĆINI UDBINA	37.715,11	40.000,00
Glava	00103 PREDSTAVNIČKO TIJELO	155.104,62	90.433,62
Razdjel	002 JEDINSTVENI UPRAVNI ODJEL	10.709.820,58	8.887.434,59
Glava	00201 JEDINSTVENI UPRAVNI ODJEL	9.822.666,01	7.889.585,91
Glava	00202 DJEČJI VRTIĆ "MEDO"	574.412,73	661.047,51
Glava	00203 CENTAR ZA POMOĆ U KUĆI OPĆINE UDBINA	312.741,84	336.801,17

Izvor: Godišnji izvještaji o izvršenju proračuna Općine Udbina za 2021. i 2022. godinu, <https://www.udbina.hr/proracun.php>, (datum pristupanja: 26.08.2023.)

Na slici 3. prikazani su ukupni iznosi rashoda i izdataka za 2021. i 2022. godinu. Za 2021. godinu, iznos je 13.272.630,41 kn, dok je za 2022. godinu taj iznos smanjen na 9.743.600,04 kn. Detaljnom analizom posebnog dijela proračuna, uočava se da se najveći dio sredstava usmjerava prema podršci javnoj upravi, uređenju prostora i stanovanju, vatrogastvu, civilnoj zaštiti te socijalnoj skrbi i razvoju civilnog društva. Veći dio budžeta usmjeren je prema podršci javnoj upravi i administraciji, što uključuje troškove za efikasno vođenje institucija i provođenje administrativnih funkcija. Ulaganjem u prostorno uređenje naglasak je na poboljšanju uvjeta stanovanja. Financiranje vatrogastva i civilne zaštite osigurava pripravnost i reakciju u slučaju požara, prirodnih katastrofa i drugih hitnih situacija, dok socijalna skrb podržava ranjive skupine. Proračun također značajno doprinosi razvoju civilnog društva, potičući građane na sudjelovanje i društveni napredak (Općina Udbina, 2022., 2023.).

4.4. Prijedlog proračuna Općine Udbina za 2023. i projekcije za 2024. i 2025.

U skladu sa Zakonom o uvođenju eura kao službene valute u Republici Hrvatskoj, propisuje se da se proračuni, financijski planovi te ostali prateći dokumenti koji se izrađuju za razdoblje

nakon uvođenja eura, trebaju sastavljati, donositi i objavljivati tako da se iznosi iskazuju u eurima. U tom smislu, proračun Općine Udbina za razdoblje 2023. – 2025. godine izražen je u novoj službenoj valuti, euru. Kako bi se omogućila usporedba, s obzirom da proračun sadrži i podatke za 2021. godinu te važeći proračun za 2022. godinu, podaci za te godine su preračunati iz kuna u euro prema fiksnom tečaju konverzije (Općina Udbina, 2022.).

Tablica 6. Struktura proračuna za razdoblje 2023.-2025. godine

A. RAČUN PRIHODA I RASHODA			
OPIS	PRORAČUN 2023	PROJEKCIJA 2024	PROJEKCIJA 2025
PRIHODI POSLOVANJA	1.641.790	2.823.500	3.399.500
PRIHODI OD PRODAJE NEFINANCIJSKE IMOVINE	53.080	26.500	26.500
RASHODI POSLOVANJA	1.407.660	970.900	949.600
RASHODI ZA NABAVU NEFINANCIJSKE IMOVINE	716.980	1.864.200	2.461.500
RAZLIKA – MANJAK/VIŠAK	-429.770	14.900	14.900
B. RAČUN ZADUŽIVANJA/FINANCIRANJA			
PRIMICI OD FINANCIJSKE IMOVINE I ZADUŽIVANJA	0	0	0
IZDACI ZA FINANCIJSKU IMOVINU I OTPLATE ZAJMOVA	14.860	14.900	14.900
NETO ZADUŽIVANJE/FINANCIRANJE	-14.860	-14.900	-14.900
C. RASPOLOŽIVA SREDSTVA IZ PRETHODNIH GODINA (VIŠAK PRIHODA I REZERVIRANJA)			
Vlastiti izvori	444.630	0,00	0,00
VIŠAK/MANJAK + NETO ZADUŽIVANJA/FINANCIRANJA + RASPOLOŽIVA			
SREDSTVA IZ PRETHODNIH GODINA	0,00	0,00	0,00
UKUPNO PRORAČUN OPĆINE BEZ PRORAČUNSKIH KORISNIKA			
UKUPNO PRIHODI I PRIMICI +VLASTITI IZVORI	1.974.940	2.680.700	3.254.500
UKUPNO RASHODI I IZDACI	1.974.940	2.680.700	3.254.500

Izvor: Proračun za 2023. godinu s projekcijama za 2024. i 2025. godinu, <https://www.udbina.hr/proracun.php>, (datum pristupanja: 26.08.2023.)

Predloženi proračun Općine Udbina za 2023. godinu iznosi 2.139.500 eura. Projekcija proračuna za 2024. godinu predviđa iznos od 2.850.000 eura, dok je za 2025. godinu predložen iznos od 3.426.000 eura. Navedeni prijedlog za 2023. godinu i projekcije za 2024. i 2025. godinu ukazuju

da najveći dio ukupnih prihoda dolazi iz inozemnih pomoći, što je kao i u 2021. i 2022. godini. Ukupni planirani rashodi za 2023. godinu iznose 2.139.500 eura, dok se za 2024. godinu planira iznos od 2.850.000 eura, te za 2025. godinu iznos od 3.426.000 eura. Što se tiče Računa zaduživanja, planirani izdaci za 2023. godinu iznose 14.860 eura i odnose se na otplatu dugoročnog kredita iz prethodnih godina. Projicirani izdaci za 2024. i 2025. godinu, svaki u iznosu od 14.900 eura, također su povezani s otplatom dugoročnih kredita iz prethodnih razdoblja (Općina Udbina, 2022.).

Posebni dio Proračuna obuhvaća rashode i izdatke raspoređene prema programima (aktivnostima i projektima) unutar razdjela/glava definiranih u skladu s organizacijskom klasifikacijom Proračuna. Aktivnosti i projekti su strukturirani u programe kojima pripadaju.

Organizacijska klasifikacija proračuna podijeljena je na dva razdjela (Općina Udbina, 2022.):

1. Razdjel - izvršna i predstavnička tijela s tri proračunske glave:

- izvršno tijelo
- predstavničko tijelo
- vijeće srpske nacionalne manjine - proračunski korisnik,

2. Razdjel - Jedinstveni upravni odjel s tri proračunske glave:

- jedinstveni upravni odjel
- dječji vrtić Medo - proračunski korisnik
- Centar za pomoć u kući Općine Udbina - proračunski korisnik.

4.5. Plan razvojnih programa

Glavni ciljevi Općine Udbina za razdoblje 2021. do 2023. godine usmjereni su prema modernizaciji javne infrastrukture uz istodobno očuvanje okoliša i prirode. Također, povećanje konkurentnosti gospodarstva te unaprjeđenje kvalitete života kako bi potaknuli rast stanovništva u Općini.

Modernizacija javne infrastrukture uz očuvanje okoliša i prirode uključuje sljedeće:

- uređenje deponije Čojluk s planiranim ulaganjem od 140.000,00 kn u 2021. godini i projekcijom ulaganja od 1.200.000,00 kn u 2022. godini

- uspostava mobilnog reciklažnog dvorišta
- nabava komunalne opreme za odlaganje smeća u iznosu od 43.000,00 kn u 2021. godini
- nabava strojeva za potrebe vodosnabdjevanja
- provedba projekta odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda
- uređenje sustava odvodnje oborinskih voda naselja Udbina
- uređenje nerazvrstane ceste u naselju Visuć ulaganjem od 400.000,00 kn u 2021. godini
- asfaltiranje ulica u naselju Udbina s investicijom od 653.000,00 kn u 2021. godini
- uređenje nerazvrstanih cesta u naseljima Srednja Gora, Podlapača i Jošan
- uređenje ulice Stjepana Radića uključujući nogostup
- rekonstrukcija vatrogasnog doma DVD Udbina s planiranim ulaganjem od 4.697.000,00 kn
- modernizacija i proširenje javne rasvjete
- izgradnja solarnih energana
- uređenje parka, zelenih i javnih površina u naselju Udbina s projektiranim ulaganjima od 20.000,00 kn u 2022. i 2023. godini
- uređenje mjesne tržnice s planiranim ulaganjima od 2.250.000,00 kn u 2022. i 2023. godini.

Povećanje konkurentnosti gospodarstva uključuje:

- razvoj gospodarske zone Buljme - Podudbina
- izrada prostorno-planske dokumentacije s projektiranim ulaganjima od 50.000,00 kn u 2022. i 2023. godini
- potpora valorizaciji prirodne i kulturne baštine u turističke svrhe, uključujući projekt krbavske kuće s ulaganjima od 410.000,00 kn u 2021. te uređenje poučnih staza u Udbini s ulaganjima od 676.000,00 kn u 2021

S ciljem poboljšanja kvalitete života i poticanja rasta stanovništva, planira se Izgradnja i opremanje novog dječjeg vrtića "Medo", te uspostava Kulturno-informativnog centra s predviđenim ulaganjem od 80.000,00 kn u 2021. godini (Općina Udbina, 2020.).

5. ZAKLJUČAK

Cilj ovog završnog rada bio je analizirati proračun Općine Udbina za razdoblje od 2020. do 2022. godine, te pružiti dublji uvid u proračun Općine i njegovo funkcioniranje. Također i ukazati na važnost proračuna kao temeljnog instrumenta upravljanja javnim financijama na lokalnoj razini.

Prvo poglavlje obuhvaća pojam, načela i sadržaj proračuna, proračunsku klasifikaciju i izradbu proračuna. Uočena je važnost proračuna kao instrumenta planiranja, raspodjele i kontrole javnih sredstava te kako se proračun izrađuje i provodi. Drugo poglavlje fokusirano je na pojmu proračuna jedinice lokalne samouprave, procesu njegove izrade i reviziji. Proračun jedinica lokalne samouprave predstavlja ključni instrument za upravljanje javnim financijama na lokalnoj razini. Kroz analizu proračunskog procesa, uočava se kompleksnost planiranja, prihvaćanja i izvršavanja proračuna. U tom kontekstu, vanjska i unutarnja revizija imaju iznimno važnu ulogu u osiguravanju transparentnosti, odgovornosti i učinkovitosti u upravljanju proračunskim sredstvima. U konačnici, uspješno upravljanje proračunskim procesom zahtijeva sinergiju između planiranja, izvršavanja, revizije i kontinuiranog unaprjeđenja. U trećem poglavlju analiziran je proračun Općine Udbina u razdoblju od 2020. do 2022. godine. Proučeni su ukupni prihodi i rashodi, račun financiranja te posebni dio proračuna. Analizirane su promjene u financijskom položaju Općine Udbina tijekom ovog razdoblja, te na temelju provedene analize, utvrđeno je da je proračun Općine Udbina u protekle tri godine pokazao relativno stabilnu financijsku situaciju. Unatoč tome, postoje određene oblasti koje zahtijevaju pažnju i dodatno planiranje kako bi se osiguralo održivo financijsko upravljanje u budućnosti. Važno je napomenuti da tijekom ovog razdoblja nije zabilježen niti jedan manjak, ukazujući na dobro poslovanje Općine. Ovakvi pozitivni rezultati stvaraju povoljnu osnovu za nastavak razvoja i uspješnu realizaciju planiranih projekata, unaprjeđujući tako lokalnu zajednicu Općine Udbina.

Uočeno je da proračun igra ključnu ulogu u ostvarivanju ciljeva lokalne zajednice te da precizna kvalifikacija i izrada proračuna omogućavaju učinkovito raspoređivanje sredstava. Kroz ovo istraživanje, postalo je jasno da uspješno upravljanje proračunom zahtijeva temeljito poznavanje financijskih principa i transparentnost u alokaciji resursa kako bi se osigurala održiva budućnost Općine Udbina.

Ova dosljednost u poslovanju daje vjerodostojnost i ukazuje na sposobnost Općine da se prilagodi promjenama u okruženju, te istovremeno podržava planove za budući razvoj lokalne zajednice.

LITERATURA

1. Addiko Bank, (b. d.), Bilanca – što posjedujem, a što dugujem, preuzeto s <https://www.addiko.hr/poduzetnici-financijska-pismenost/bilanca-sto-posjedujem-a-sto-dugujem/>
2. Bajo, A. Jurlina Alibegović, D. (2008.), Javne financije lokalnih jedinica vlasti, Zagreb, Školska knjiga
3. Hrvatska zajednica općina, (b. d.), Lokalna i područna (regionalna) samouprava u RH, preuzeto s <https://hzo.hr/lokalna-i-podrucna-regionalna-samouprava-u-rh/>
4. Malatestinić, I., (2011.), Lokalni proračun i uključivanje javnosti u proces njegovog donošenja, preuzeto s <https://www.udruga-gradova.hr/publikacije/lokalni-proracun-ukljucivanje-javnosti-u-proces-njegovog-donosjenja/>
5. Marinac, A., (2016.), *Proračun lokalnih jedinica s posebnim osvrtom na proračun Grada Gospića*, završni rad, Veleučilište „Nikola Tesla“ u Gospiću, Gospić, preuzeto s <https://repozitorij.velegs-nikolatesla.hr/>
6. Ministarstvo financija, (b. d.), Proračunski nadzor, preuzeto s <https://mfin.gov.hr/istaknute teme/nadzorne-aktivnosti/proracunski-nadzor-594/594>
7. Ministarstvo pravosuđa i uprave, (b. d.), Lokalna i područna (regionalna) samouprava, preuzeto s <https://mpu.gov.hr/lokalna-i-podrucna-regionalna-samouprava-24398/24398>
8. Ministarstvo znanosti i obrazovanja, (b. d.), Obveza izrade i objave proračunskih dokumenata, preuzeto s <https://mzo.gov.hr/pristup-informacijama/proracun/5230>
9. Općina Udbina, (2022.), Godišnji izvještaj o izvršenju proračuna Općine Udbina za 2021. godinu, preuzeto s <https://www.udbina.hr/proracun.php>
10. Općina Udbina, (2023.), Godišnji izvještaj o izvršenju proračuna Općine Udbina za 2022. godinu, preuzeto s <https://www.udbina.hr/proracun.php>
11. Općina Udbina, (2022.), Obrazloženje proračuna za 2023. Godinu s projekcijama za 2024. i 2025. godinu, preuzeto s <https://www.udbina.hr/proracun.php>
12. Općina Udbina, (2020.), Plan razvojnih programa Općine Udbina za razdoblje 2021. - 2023. godinu, preuzeto s <https://www.udbina.hr/proracun.php>
13. Općina Udbina, (2015.), Plan ukupnog razvoja Općine Udbina za razdoblje od 2015. do 2020. godine, preuzeto s <https://www.udbina.hr/strategija.php?naziv=Strategija%20ukupnog%20razvoja&id=6>

14. Općina Udbina, (2022.), Proračun za 2023. godinu s projekcijama za 2024. i 2025. godinu, preuzeto s <https://www.udbina.hr/proracun.php>
15. Pravilnik o proračunskim klasifikacijama, NN 26/10, (2010.), preuzeto s https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2010_02_26_610.html
16. Proračun, (b. d.), Proračuni jedinica lokalne samouprave, preuzeto s <https://www.proracun.hr/Home/VodicProracun>
17. Službena stranica Općine Udbina, (b. d.), Vodič kroz Općinu Udbina, preuzeto s <https://www.udbina.hr/>
18. Zakon o financiranju jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, NN 127/17, (2017.), preuzeto s <https://www.zakon.hr/z/411/Zakon-o-financiranju-jedinica-lokalne-i-podru%C4%8Dne-%28regionalne%29-samouprave>
19. Zakon o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi, 123/17, (2017.), preuzeto s <https://www.zakon.hr/z/132/Zakon-o-lokalnoj-i-podru%C4%8Dnoj-%28regionalnoj%29-samoupravi>
20. Zakon o proračunu, NN 144/21, (2021.) preuzeto s <https://www.zakon.hr/z/283/Zakon-o-prora%C4%8Dunu>

Popis slika

Slika 1. Planiranje proračuna lokalnih jedinica.....	14
Slika 2. Sektor za financijski i proračunski nadzor.....	19
Slika 3. Rashodi i izdaci unutar posebnog dijela proračuna Općine Udbina 2021. i 2022. godine	29

Popis tablica

Tablica 1. Osnovni izvori financiranja lokalnih jedinica i njihovih korisnika.....	7
Tablica 2. Proračun Općine Udbina u razdoblju od 2020. do 2022. godine	21
Tablica 3. Račun prihoda Općine Udbina u razdoblju od 2020. do 2022. godine	22
Tablica 4. Račun rashoda Općine Udbina u razdoblju od 2020. do 2022. godine	25
Tablica 5. Račun financiranja	28
Tablica 6. Struktura proračuna za razdoblje 2023.-2025. godine	30

Popis grafikona

Grafikon 1. Udio prihoda i primitaka u ukupnom ostvarenju proračuna Općine Udbina 2020. - 2022.24

Grafikon 2. Udio rashoda i izdataka u ukupnom ostvarenju proračuna Općine Udbina od 2020. do 2022. godine27